

Departamento di
Enseñansa Aruba

Spelenderwijs ontdekken: *De eerste stap op weg naar levenslang leren*

Adviesnota
Voorschoolse Ontwikkeling

Maart 2018

Created on 3/13/2018 5:03:00 PM

'In play, the child is always behaving beyond his age, above his usual everyday behavior; in play he is, as it were, a head above himself. Play contains in a concentrated form, as in the focus of a magnifying glass, all developmental tendencies; it is as if the child tries to jump above his usual level.'

~ Lev S. Vygotsky, 1896 – 1934, Psychologist

'Are we forming children who are only capable of learning what is already known? Or should we try to develop creative and innovative minds, capable of discovery from the preschool age on, throughout life?'

~Jean Piaget, 1896 - 1980, Psychologist

Inhoudsopgave

<i>Samenvatting</i>	7
1. <i>Inleiding</i>	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Landsverordening kinderopvang	9
1.3 Centrale vraag	10
1.4 Opbouw van de nota	11
2. <i>Overwegingen</i>	12
2.1 Theoretisch kader	12
2.2 Omgeving (Internationaal, nationaal en Nederland)	16
2.3 Sociale omgeving (ped. civ. society, statistiek en onderzoek)	17
3. <i>Bevindingen</i>	19
4. <i>Advies</i>	20
5. <i>Aanbevelingen</i>	23
6. <i>Stappenplan</i>	24
<i>Literatuurlijst</i>	26

Samenvatting

De overheid ziet het belang van de voorschoolse periode voor de ontwikkeling van het kind. Ter onderschrijving hiervan zijn er initiatieven vanuit de overheid ondernomen om gezamenlijk te werken aan gekwalificeerde opvang die voldoet aan de minimum kwaliteitseisen voor de genoemde doelgroep. Onder andere door het aannemen van de Landsverordening kinderopvang waarin de kwaliteitseisen voor de kinderopvang worden geregeld.

Nu er een nationale wettelijk kader is vastgesteld door middel van de Landsverordening kinderopvang kan er beleid met een wettelijke grondslag ontwikkeld worden. In de Landsverordening worden in hoofdstuk 3 de eisen ten aanzien van de kwaliteit van de kinderopvang beschreven. In artikel 9 wordt er van een kindercentrum-houder verwacht dat het kind in een veilige en gezonde omgeving, op doeltreffende en doelmatige wijze kinderopvang wordt geboden die bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind. In artikel 17 wordt er een handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang* genoemd die door regeling van de Minister zal worden vastgesteld. En in artikel 23.d wordt *het te voeren beleid met betrekking tot spel- en ontwikkelingsactiviteiten ten behoeve van kinderen* genoemd.

Directie Onderwijs heeft, ter ondersteuning van de uitvoering van de wet, de opdracht gekregen van de Minister om een advies uit te brengen over een nationaal curriculum in de voorschoolse kinderopvang. De ontwikkelingsgebieden waar de kinderopvang zich op moet richten zijn de fysieke, cognitieve, taal-, sociale, emotionele en morele ontwikkeling van het kind.

De centrale vraag is dan ook:

Op welke wijze kan vanuit het onderwijs de ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) het beste gestimuleerd worden opdat de aansluiting van de voorschoolse kinderopvang op het primaire onderwijs vloeiend zal verlopen?

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag zal er gekeken worden naar de ontwikkelingen op zowel internationaal als nationaal niveau. In het kort gaat het om het volgende:

Wat moet er geredigeerd worden in de kinderopvang op het gebied van educatie aan het jonge kind? Er ontbreekt een educatief programma in de kinderopvang in de voorschoolse periode om zo bij te dragen aan een gezonde en optimale ontwikkeling van het jonge kind. Momenteel zijn de kindercentra niet ingericht om een dergelijk programma aan te bieden. Ook is er nog geen doorlopende leerlijn (aansluiting voorschoolse periode op primair onderwijs periode) ontwikkeld. Verder zijn er onvoldoende opgeleide groepsleid(st)ers om het educatieve programma aan te kunnen bieden. Dus om het primaire proces te bereiken waarin het jonge kind een goede en gezonde ontwikkeling kan doorlopen dient er gewerkt te worden aan de inhoud (een educatief programma), aan de leeromgeving en de bijbehorende randvoorwaarden, te weten personeel, middelen, organisatie en kwaliteitszorg.

Wie is erbij betrokken? De actoren op strategisch en tactisch niveau zijn: Ministerie, Directie en Inspectie Onderwijs, Ministerie en Directie Sociale Zaken, Ministerie, Directie en Inspectie Volksgezondheid (JGZ), Ministerie en Directie Wetgeving, Ministerie en Directie Justitie, Dimas, CBS, Private sector (werkgevers), NGO's (Fundacion pa nos Muchanan, Stg. Wit Gele Kruis, Bureau Sostenemi, Stg. Respetami, ATHA etc.) en de Samenleving. Op uitvoerend niveau zijn de actoren: de kindercentra en de opleidingsinstituten.

Waarom willen we het bereiken? Het is wenselijk een raamwerk op nationaal niveau te ontwikkelen waarin educatie, zorg en opvang met elkaar verbonden worden en om zo tot stelsels en normen van kwaliteitsborging te komen waardoor het kind een goede startpositie voor het primair onderwijs bereikt.

Resultaat: Eind 2018 is er een raamwerk en zijn er bruggen gebouwd tussen alle belanghebbenden zodat er een gedragen plan van aanpak gemaakt kan worden. In de daaropvolgende fase zullen de opleidingen voor kindercentrum-leid(st)ers herzien worden en zullen er educatieve programma's ontwikkeld worden en zullen er concrete acties richting kwaliteitsborging starten. In 2025 zullen de bestuurders, de werkgevers, de ouders, de kindercentra-houders en groepsleid(st)ers kwalitatieve voorschoolse kinderopvang hoog in het vaandel hebben. Tevens zullen de resultaten merkbaar zijn in de voorschoolse periode van het kind en gedurende zijn/haar schoolcarrière. Ter realisering van de beoogde kwaliteitsomslag in de voorschoolse kinderopvang zullen de nodige financiële injecties door de overheid gedaan moeten worden.

1 Inleiding:

1.1 Aanleiding

Door de sociaal-economische ontwikkelingen van de laatste decennia is de vraag naar kinderopvang in de samenleving toegenomen. Om een voortgaande macro- economische groei te bereiken is het immers nodig om de arbeidsparticipatie te bevorderen. Hierdoor is er een toenemende behoefte ontstaan aan voorzieningen voor opvang van kinderen zodat de ouders aan het arbeidsproces kunnen deelnemen. Sinds de jaren zeventig is het aanbod van kinderopvang in de particuliere sector dan ook gestaag gegroeid om zo in deze toenemende behoefte aan kinderopvang te voorzien. In de huidige situatie zijn alleen deze private organisaties gemoeid met de opvang in de voorschoolse periode (0 t/m 3 jaar).

Het kabinet voert beleid ter bevordering van het combineren van betaalde arbeid met zorgtaken door ouders (Memorie van Toelichting Landsverordening kinderopvang). Daarbij ziet de regering het belang van kwalitatief goede kinderopvang in. Naast een advies- en ondersteuningsfunctie kunnen kindercentra een signaleringstaak naar de ouders toe hebben waardoor problemen in de ontwikkeling vroegtijdig onderkend kunnen worden. Een kwalitatief goede kinderopvang draagt dan ook bij aan een gezonde en optimale ontwikkeling van het kind.

De noodzaak om tot een beleid en wettelijke regelgeving te komen is evident. Beleid is nodig om richting te geven aan de ontwikkelingen op het gebied van de voorschoolse ontwikkeling en met wettelijke regelgeving wordt het beleid verankerd. Directie Sociale Zaken is gestart met het reguleren van educatieve kinderactiviteiten in deze leeftijdsgroep door te werken aan nieuwe wet- en regelgeving. De ontwerp-Landsverordening kinderopvang is onlangs door het Parlement goedgekeurd en zal in werking treden op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld. De aangenomen wettelijke regelgeving moet er toe leiden dat het huidige aanbod aan kindercentra de kwaliteitsomslag maakt naar een veilige kindvriendelijke en ontwikkelingsstimulerende kinderopvang. Om de genoemde verandering van de kwaliteit die de wetgever beoogt te bevorderen, is het nodig om nadere regels van beleid vast te stellen. Directie Onderwijs Aruba is een belangrijke aanjager in deze.

1.2 Landsverordening kinderopvang

In de Landsverordening kinderopvang worden de volgende punten geregeld ten einde om aan de minimale kwaliteitsstandaarden te kunnen voldoen.

- a. De vergunning: het is verboden om zonder vergunning van de Minister een kindercentrum te exploiteren. En alle kindercentra worden opgenomen in een register.
- b. De kwaliteit van de kinderopvang: De kwaliteitseisen worden in een handleiding kwaliteitseisen kinderopvang vastgesteld. De handleiding bevat voorschriften met betrekking tot: de voeding, verzorging, gezondheid, het welzijn en de opvoeding van de kinderen; het te voeren beleid ter verwezenlijking van de doelstellingen van deze landsverordening; de benodigde opleiding en ervaring van de begeleiders en personeelsleden; en het werkgeverschap en personeelsbeleid. Ook kunnen nadere voorschriften worden vastgesteld ten aanzien van de groepsgrootte, het aantal begeleiders in relatie tot het aantal kinderen en de ruimten, en met betrekking tot de hygiënische toestand, ligging, inrichting, het gebruik en de veiligheid van de centra.

- c. Openingstijden: Een kindercentrum is dagelijks ten hoogste geopend van 6:00 uur tot 20:00 uur. Maar de Minister kan aan een houder van een kindercentrum toestemming verlenen om 24uurs kinderopvang aan te bieden. Ook mag een kind niet langer dan 12 uur per dag in een kindercentrum verblijven.
- d. Andere verplichtingen van ouders: Onder andere dient het hoofd, een begeleider of een personeelslid die het vermoeden heeft dat een kind verwaarloosd of mishandeld wordt dit feit terstond te melden aan een door de Minister aan te wijzen instantie. Verder worden hier een klachtenregeling en oudercommissie geregeld.
- e. De voorkoming van besmettelijke ziekten in kindercentra: De houder dan wel het hoofd van het kindercentrum dient de directeur van de Directie Volksgezondheid op de hoogte te stellen indien een kind, een begeleider of een personeelslid lijdt aan een besmettelijke ziekte.
- f. Toezicht: Met het toezicht op de naleving van deze landsverordening zijn belast de daartoe bij landsbesluit aangewezen ambtenaren.
- g. Handhaving:
 - Bestuurlijke handhaving - Afhankelijk van de overtreding kan de Minister een last onder dwangsom opleggen of een bestuurlijke boete opleggen.
 - Bijzondere bevoegdheden – De Minister kan de houder een schriftelijke aanwijzing geven indien deze landsverordening niet, in onvoldoende mate of op onjuiste wijze wordt nageleefd. Bij onmiddellijk gevaar voor de veiligheid of gezondheid van de kinderen kan de Minister de houder een schriftelijk bevel geven.
 - De strafrechtelijke handhaving – Hier worden de geldboetes en de gevangenisstraffen geregeld.

1.3 Centrale vraag

Nu er een nationaal wettelijk kader is vastgesteld in de Landsverordening kinderopvang kan er beleid met een wettelijke grondslag ontwikkeld worden. In de Landsverordening worden in hoofdstuk 3 de eisen ten aanzien van de kwaliteit van de kinderopvang beschreven. In artikel 9 wordt er van een kindercentrum-houder verwacht dat het kind in een veilige en gezonde omgeving, op doeltreffende en doelmatige wijze kinderopvang wordt geboden die bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind. In artikel 17 wordt er een handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang* genoemd die door regeling van de Minister zal worden vastgesteld. En in artikel 23.d wordt *het te voeren beleid met betrekking tot spel- en ontwikkelingsactiviteiten ten behoeve van kinderen* genoemd.

Directie Onderwijs heeft, ter ondersteuning van de uitvoering van de wet, de opdracht gekregen van de Minister om een advies uit te brengen over een nationaal curriculum in de voorschoolse kinderopvang. De landsverordening is gericht op kinderen van 6 weken oud tot en met 12 jaar. Formeel gezien geeft de overheid voorschriften via de Landsverordening kleuteronderwijs en de Landsverordening basisonderwijs waarin het onderwijs voor de kinderen van 4 tot en met 12 jaar is geregeld. Voor het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen van 6 weken oud tot en met 3 jaar zijn er momenteel geen voorschriften. Om met deze voorschriften te komen moet het eerst helder zijn wat er nodig is om het jonge kind in zijn/haar ontwikkeling te stimuleren zodat hij/zij succesvol het primair onderwijs in kan stromen.

De centrale vraag is dan ook:

Op welke wijze kan vanuit het onderwijs de ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) het beste gestimuleerd worden opdat de aansluiting van de voorschoolse kinderopvang op het primaire onderwijs vloeiend zal verlopen?

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag zal er gekeken worden naar de ontwikkelingen van het kind en de ontwikkelingen op zowel internationaal als nationaal niveau.

1.4 Opbouw van de nota

In hoofdstuk 1 is ingegaan op de aanleiding om te komen tot een advies en is de centrale vraag geformuleerd. In hoofdstuk 2 wordt in de overweging het theoretisch kader voor de beleidsanalyse geschetst en worden de verschillende omgevingen op internationaal en nationaal niveau toegelicht. In hoofdstuk 3 worden de bevindingen gepresenteerd. En in hoofdstuk 4 wordt het advies opgesteld en worden de daarbij behorende voorwaarden en implicaties aangegeven. Vervolgens kan in hoofdstuk 5 kunnen de aanbevelingen worden gelezen. Tot slot bevat hoofdstuk 6 een stappenplan ter realisering van de geformuleerde doelstelling.

2 Overwegingen

Om een beeld te krijgen van de omgeving waarin de centrale vraag beantwoordt moet worden is er gekeken naar het theoretisch kader, en naar de ontwikkelingen en visies op internationaal en nationaal niveau op het gebied van de educatie in de voorschoolse periode.

2.1 Theoretisch kader

Het belang van de voorschoolse periode voor de ontwikkeling van het kind (0 – 4 jaar)

Het vroege leerproces

De periode 0 - 4 jaar is een cruciale periode voor een goede en gezonde ontwikkeling van het kind. In die periode bevindt het jonge kind zich in verschillende omgevingen. Naast de context van het gezin, heeft hij/zij ook te maken met de kinderopvang en de zorgsector (consultatiebureau etc.). In de hedendaagse ontwikkelingspsychologie wordt ontwikkeling dan ook gezien als een interactief proces tussen kind en (pedagogische) omgeving. De omgeving heeft dus invloed op de ontwikkeling van het kind. De invloed van de omgeving aan het begin van de ontwikkeling is het grootst en legt de basis voor de verdere ontwikkeling. (De basis van opvoeding en ontwikkeling, Hans Meij, Nederlands Jeugdinstituut, maart 2011).

Ouders zijn in feite de eerste onderwijzers van het kind en maken als zodanig dan ook integraal deel uit van het vroege leerproces. Het hechtingsproces dat plaatsvindt in de periode 0 - 2 jaar heeft invloed op de toekomstige onderwijsprestaties van het kind. Als dit hechtingsproces niet goed verloopt heeft dit nadelige effecten voor de toekomstige relaties en zelfstandigheid van het kind. Ouders kunnen door middel van beproefde technieken deze relaties tot stand brengen waardoor kinderen hun omgeving met vertrouwen kunnen verkennen. Naast de thuissituatie is de kinderopvang meestal de tweede omgeving waarin dit proces plaatsvindt waarbij de pedagogische medewerk(st)ers een rol vervullen in het tot stand brengen van de relaties. De 'educatie' van deze jonge kinderen helpt hun om daarna in het onderwijs en sociale aspect te excelleren. Hetgeen ze gedurende de eerste jaren leren zal hun levenslange voordelen verschaffen. Door structuur én vrijheid zullen kinderen zich tot hun volle potentieel kunnen ontwikkelen.

Het vroege leerproces is vaak gericht op het leren door middel van spel. Dit is gebaseerd op het onderzoek en de filosofie van Jean Piaget (1896 – 1980, klinisch psycholoog), waarin het spel voldoet aan de fysieke, intellectuele, taal-, emotionele en sociale behoeften van kinderen. De natuurlijke nieuwsgierigheid en verbeelding van kinderen leiden tot het spelenderwijs leren. Leren door middel van spel zal een kind helpen zich cognitief te ontwikkelen. Hierdoor leren kinderen op een efficiëntere wijze en doen zij door activiteiten zoals toneelstukjes, kunst en sociale spelletjes meer kennis op.

Door op dagelijkse basis verschillende soorten spel aan te bieden wordt de ontwikkeling van het kind door middel van spel bevorderd. De belangrijkste richtlijnen om te komen tot een op spel gebaseerde leeromgeving zijn onder andere een veilige ruimte, adequate supervisie en geschoolde groepsleiders. Hierbij is het van belang dat de standaarden voor veiligheid, kwaliteit en ratio groepsleiders-kinderen gedefinieerd worden.

Er is verzet tegen de theorie van het leren door middel van spelen omdat gedacht wordt dat kinderen hierdoor geen nieuwe kennis opdoen. Maar uit vele onderzoeken blijkt echter dat spelen bij uitstek de manier is waarop het jonge kind de wereld om zich heen

leert begrijpen. Hierbij speelt de interactie tussen de volwassenen, waarbij de kinderen de nuances in gelaatsuitdrukkingen en stemgeluid oppikken, een belangrijke rol. Ze onderzoeken de verschillende rollen, leren hoe dingen werken en leren communiceren en samen te werken met anderen. Dit kan niet geleerd worden door middel van een standaard curriculum maar moet ontwikkeld worden door de methode van spel. Door het onderschrijven van het belang van spelen in de speelscholen, waarbij er een educatief programma aangeboden wordt waarin er voldoende vrijheid is ingebouwd voor het jonge kind, wordt er gewerkt aan een goede voorbereiding op hun schoolcarrière en het leven.

De ontwikkelingsinteractiebenadering is gebaseerd op de theorieën van Jean Piaget, Erik Erikson, John Dewey en Lucy Sprague Mitchell. De aanpak richt zich op het leren door middel van ontdekking. Door het belang van het individuele kind voorop te stellen, krijgt elk kind de meest essentiële informatie voor zijn persoonlijke en individuele ontwikkeling. De vijf domeinen van de ontwikkeling van het kind omvatten:

- Fysieke: de manier waarop een kind biologische en lichamelijke functies ontwikkelt, met inbegrip van gezichtsvermogen en motorische vaardigheden.
- Sociaal: de manier waarop een kind met anderen omgaat. Kinderen ontwikkelen een begrip van hun verantwoordelijkheden en rechten als leden van gezinnen en gemeenschappen, evenals een vermogen om met anderen te communiceren en te werken.
- Emotionele: de manier waarop een kind emotionele verbindingen creëert en zelfvertrouwen ontwikkelt. Emotionele verbindingen ontstaan wanneer kinderen met andere mensen relaties aangaan en gevoelens delen.
- Taal: de manier waarop een kind communiceert, met inbegrip van hoe ze hun gevoelens en emoties presenteren, zowel voor anderen als voor zichzelf. Met 3 maanden gebruiken kinderen verschillende manieren om te huilen voor verschillende behoeften. Met 6 maanden kunnen ze de basisgeluiden van gesproken taal herkennen en imiteren. In de eerste 3 jaar moeten kinderen blootgesteld worden aan communicatie met anderen om zo taalvaardig te worden.
- * Cognitieve: de manier waarop een kind informatie tot zich neemt. Cognitieve vaardigheden omvatten onder andere het probleemoplossend vermogen, creativiteit, verbeelding en geheugen.

Jean Piaget

De manier waarop kinderen informatie organiseren wordt geuit door hun cognitieve vaardigheden. Cognitieve vaardigheden belichamen de manier waarop kinderen zin geven aan de wereld om hun heen. Piaget was van mening dat kinderen opvallende verschillen in hun gedachtenpatronen vertonen, terwijl ze door de fases van de cognitieve ontwikkeling bewegen: de sensorimotorische periode, de pre-operationele periode en de operationele periode. Volgens Piaget leert een kind door de kennis die hij/zij eerder verworven heeft tijdens het verkennen van de omgeving. Door de oude kennis te verbinden aan de nieuwe kennis bouwt het kind constant voort op de bestaande kennis.

<i>Bij verschillende leeftijden horen verschillende stadia van de ontwikkeling van het kind. Piaget ordende deze informatie als volgt:</i>	
<i>Sensomotorische fase 0 jaar tot 2 jaar</i>	<i>Verskillende functies worden ontwikkeld. Het voelen en proeven bijvoorbeeld. Ook worden de motoriek en het geheugen in deze periode gevormd.</i>
<i>Pre-operationele fase 2 jaar tot 6 jaar</i>	<i>Het kind leert praten en de motoriek wordt verder verfijnd. Het kind ontwikkelt zijn eigen persoonlijkheid.</i>
<i>Concreet operationele fase 6 tot 11 jaar</i>	<i>Kinderen leren in deze fase het vergelijken van zaken in vormen en grootten. Ook de rekenvaardigheid wordt in deze periode ontwikkeld.</i>
<i>Formeel operationele fase 11 jaar en ouder</i>	<i>Het ruimtelijke denken wordt ontwikkeld in deze fase en het kind leert abstract te denken. Het kind kan in deze periode eigen conclusies trekken.</i>

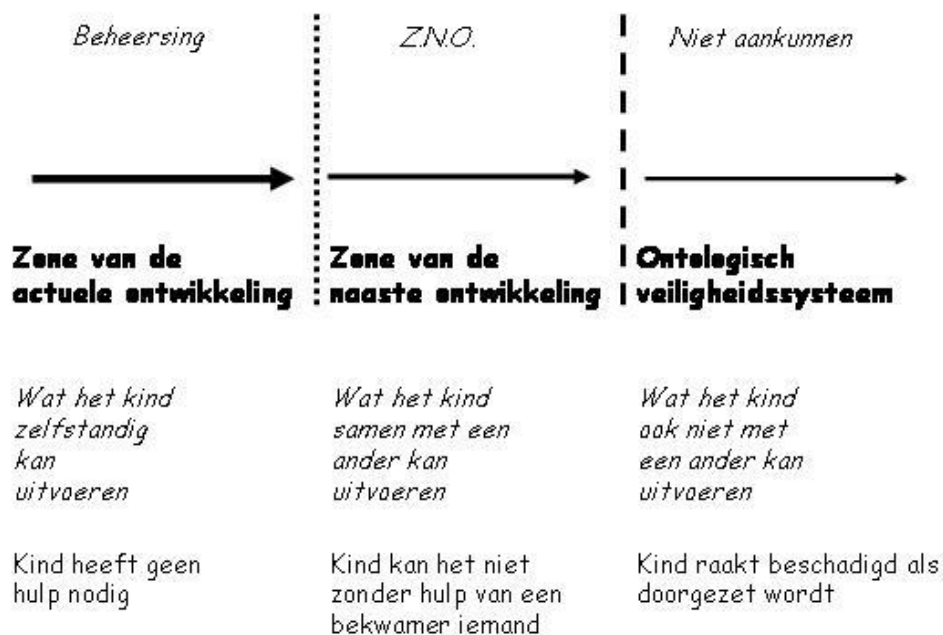
Bron: www.cognitieontwikkeling.nl

Lev S. Vygotsky

Een psycholoog van wie zijn theorie van de ontwikkeling van het kind een belangrijke invloed heeft gehad op andere ontwikkelingspsychologen is Lev Vygotsky. Volgens Vygotsky doen kinderen hun kennis op binnen een sociale context en geven hun sociale ervaringen vorm aan hun denkbeelden over de wereld om hun heen. Het individuele cognitieve systeem is een resultaat van de interactie tussen de sociale groepen en het leren gebeurt niet gescheiden van het sociale leven. Kinderen leren dus door hun interacties met meer ervaren leeftijdsgenoten en volwassenen. Volgens Vygotsky ontdekken kinderen niets nieuws maar doen ontdekkingen die al bekend zijn bij anderen. Opvoeders kunnen het kind helpen de kloof te overbruggen tussen wat hij/zij op een bepaald moment zelf kan en waar hij/zij, weliswaar met hulp, toe in staat is. Tegen deze achtergrond heeft Vygotsky de term 'Zone van de Naaste Ontwikkeling' geïntroduceerd. Deze zone heeft betrekking op de potentiële leermogelijkheden van een individu. Hierbij is de pedagogisch-didactische aanpak, waarbij de behoeften en het belang van het kind centraal staan, het uitgangspunt. De ontwikkeling wordt niet vastgelegd op kalenderleeftijd.

Vygotsky's Zone van de naaste ontwikkeling Z.N.O.

@StiBCO/EvD

Bron: <https://sobeya100.wordpress.com/leertheorieen/cognitivismel/>

Het recht op spelen

Het belang van spel in de ontwikkeling van het kind wordt erkend in artikel 31 van het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind' (IVRK). In het kader van het IVRK dienen de kindercentra ook uitvoering te geven aan de rechten van het kind. Dit kan op de volgende onderdelen tot uiting komen:

- Kinderen hebben recht op fysieke en emotionele veiligheid en bescherming van hun integriteit. Hier komt de signalerende functie van de pedagogisch medewerkers om de hoek kijken als de integriteit van het kind in gevaar komt door verwaarlozing of mishandeling in het gezin of door derden.
- Kinderen hebben recht op verbondenheid met hun ouders en op respect voor de culturele identiteit van hun familie. De kindercentra kunnen een aanvulling op de gezinsopvoeding bieden door samen te werken met de ouders.
- Kinderen hebben recht om te leren en om hun talenten te ontwikkelen. De kindercentra kunnen hier uitvoering aan geven door een inspirerende, uitdagende omgeving aan te bieden waar kinderen op hun eigen tempo kunnen spelen, ontdekken en leren.
- Kinderen hebben recht om gehoord te worden en onderdeel te kunnen zijn van de sociale groep of gemeenschap. In de kindercentra moeten kinderen kunnen ervaren dat er rekening met ze wordt gehouden en dat zij er als individu er toe doen.
- Kinderen hebben recht op een respectvolle benadering, met ruimte voor diversiteit, ook hebben ze recht op extra zorg in verband met handicaps of sociale achterstanden. De kindercentra kunnen hierin ook een belangrijke rol spelen door onder andere medische kinderopvang aan te bieden.

2.2 Omgeving

Internationaal

Als land is Aruba verbonden aan het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK). Hieruit vloeit dan ook de verplichting voort van de overheid om voor een veilige en gezonde omgeving voor het kind zorg te dragen. Ook in het nieuwe programma van de Verenigde Naties dat gericht is op de duurzame ontwikkeling van alle landen is binnen het ontwikkelingsdoel *Onderwijs* de voorschoolse educatie als doel gedefinieerd (**4.2 Early childhood development and universal pre-primary education**: By 2030, ensure that all girls and boys have access to quality early childhood development care and pre-primary education so that they are ready for primary education). Dit is terug te vinden in de *Education 2030 Agenda* die een wezenlijk deel uitmaakt van de *2030 Agenda for Sustainable Development*. Daarnaast heeft de UNESCO als agentschap van de Verenigde Naties al langer het gebied van de voorschoolse periode opgenomen in hun thema *Early Childhood Care and Education* die loopt van geboorte tot 8 jaar. Door nadruk te leggen op de gehele ontwikkeling van het kind, door te voorzien in zijn/haar sociaal, emotionele, cognitieve en fysieke behoeften, wordt er een stevige en brede basis gelegd voor het levenslang leren en het welzijn van het kind. In lijn met de *Education 2030 Agenda* ondersteunt de UNESCO nationale, regionale en internationale inspanningen die leiden tot het verbeteren en uitbreiden op een rechtvaardige wijze van de bepalingen van het thema *Early Childhood Care and Education* om zo elk kind een goede start te geven in het leven.

Nationaal

Op nationaal niveau moet er rekening gehouden worden met de grondwet en de verschillende beleidsplannen die ontwikkeld zijn. Hieronder een overzicht hiervan:

Staatsregeling: In onze grondwet is in artikel I.20 lid 1 verankerd dat het onderwijs een voorwerp van aanhoudende zorg is van de regering.

NOP: Sinds 2010 kent Aruba het Nationaal Onderwijs Plan 'The Learner 2007-2017'. In het plan wordt het belang van een breed draagvlak in de samenleving ter bevordering van het onderwijs onderschreven. Hiertoe behoren ook de doelen die bereikt kunnen worden met educatie in de voorschoolse periode.

Visie Minister: Kwalitatieve educatie in de voorschoolse periode is de eerste aanzet tot levenslang leren en zorgt voor een succesvolle aansluiting op het primair onderwijs.

Jeugdbeleid: In het Jeugdbeleid 'Generation of leaders, Integraal Jeugdbeleid 2015-2020' is de educatie in de voorschoolse periode ook een speerpunt waarbij een goede startpositie voor het primair onderwijs beoogd wordt.

NISP: In het Nationaal Integraal Strategisch Plan 'Nos Aruba 2025' wordt het belang van het levenslang leren benadrukt. Hierbij wordt er van alle leeftijden uitgegaan, dus vanaf geboorte tot dood.

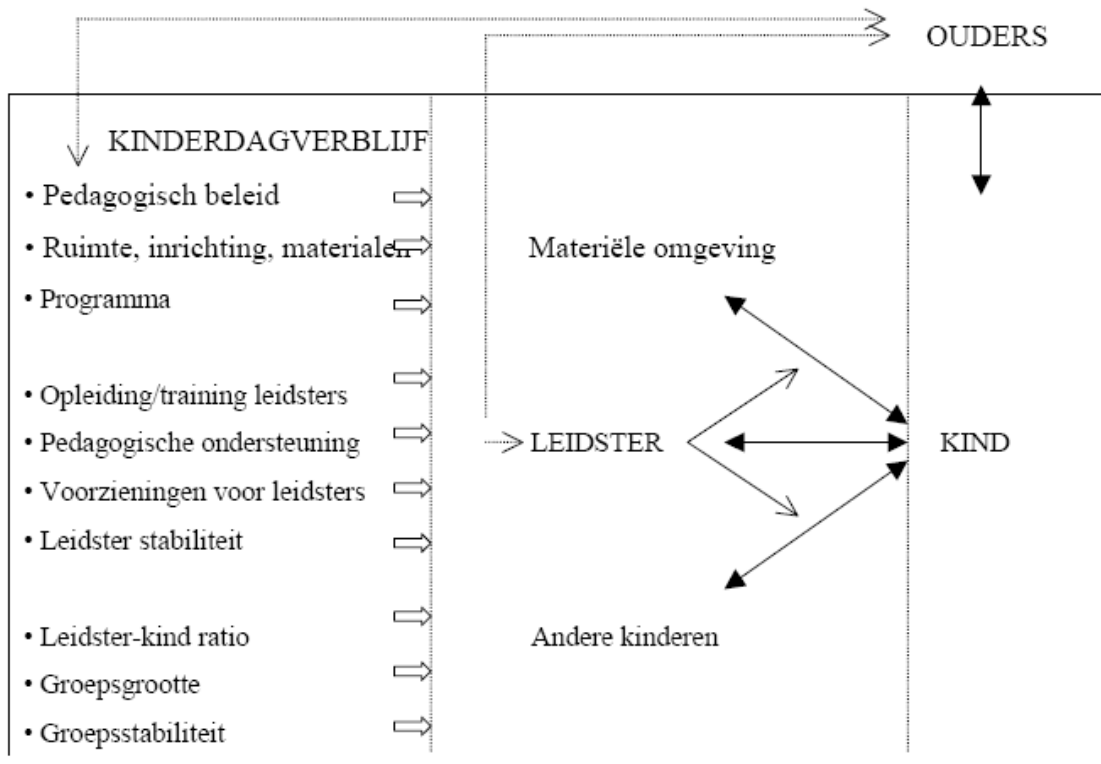
Nederland

In de Nederlandse wet Kinderopvang zijn de kwaliteitseisen gebaseerd op de pedagogische basisdoelen van professor J.M.A. Riksen-Walraven. Deze zijn: het bieden van een veilige basis, het stimuleren van persoonlijke competentie, het bevorderen van sociale competentie en het overdragen van normen en waarden. (<http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Werken-aan-kwaliteit-van-kinderopvang-en-peuterspeelzaalwerk>).

Riksen-Walraven stelde naar aanleiding van deze doelen een veelgebruikt kwaliteitsmodel voor de kinderopvang op. In dit model wordt er onderscheid gemaakt tussen proceskwaliteitskenmerken en structurele kwaliteitskenmerken. Beide kenmerken dragen bij aan een goede kwaliteit in de kinderopvang. De pedagogische medewerk(st)er heeft een sleutelrol in de leer- en ontwikkelervaringen die kinderen opdoen in de kinderopvang. De belangrijkste factor voor proceskwaliteit is dan ook de kwaliteit van de interactie tussen de pedagogische medewerk(st)er en het kind. Een pedagogisch beleidsplan, een doelgericht programma, de groeps-grootte- en samenstelling, het aantal vierkante meters van de binnen- en buitenruimte, veiligheid, hygiëne, bijscholing en personeelsbeleid en de keuze van (spel)materialen zijn allemaal kenmerken van structurele kwaliteit. Deze kenmerken zijn de randvoorwaarden in beleid en organisatie.

Het NCKO-kwaliteitsmodel

Noot: \longleftrightarrow Proximale processen: ontwikkeling kind in interactie met de directe omgeving
 \Rightarrow Invloed van structurele opvangkenmerken op proximale processen

Bron: Riksen-Walraven, 2004

2.3 Sociale omgeving

"Pedagogische civil society"

De sociale omgeving, ook wel aangeduid als de "pedagogische civil society" waarin het kind opgroeit bestaat uit alle partijen die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind. Het is een omgeving die het kind stimuleert en die gezond en veilig is. Daarbij wordt er onderscheid

gemaakt tussen de informele omgeving, te weten het gezin, familie, vrienden, kennissen en burens, en de formele pedagogische basisvoorzieningen. De pedagogische basisvoorzieningen voor kinderen in de leeftijdsgroep van 0 t/m 3 jaar bestaan uit de voorschoolse voorzieningen, te weten de creche, speelschool en kinderopvang.

Statistiek en Onderzoek

Uit de laatste "Quarterly Demographic Bulletin" van het CBS blijkt dat in het eerste kwartaal van 2017 de populatie kinderen in de leeftijdsgroep van 0 t/m 4 jaar 6508 is, waarvan 3359 jongens en 3149 meisjes. In het aantal zitten ook de 4-jarigen omdat het CBS niet per leeftijd de data heeft gepubliceerd.

Populatie 0 t/m 4 jarigen

<i>Mannelijk</i>	<i>Vrouwelijk</i>	<i>Totaal</i>
3359	3149	6508

Bron: "Quarterly Demographic Bulletin", 24-05-2017, CBS

Bij de stichting Fundacion pa nos Muchanan staan er 97 kindercentra geregistreerd die deze doelgroep bedient (bron website FPNM). Buiten deze geregistreerde kindercentra zijn er meer kindercentra operationeel maar het aantal is onbekend.

De kleuterscholen geven aan dat er verschillende niveau's van achterstand zijn bij de nieuwe leerlingen waardoor de aansluiting van de voorschoolse periode op het primaire onderwijs periode niet soepel gaat (Informatie: Fundacion pa nos Muchanan).

De kwaliteit in de kinderopvang is heel divers (Scriptie *Kwaliteit Kinderopvang op Aruba. Visies van Sleutelfiguren*, Roslin L. Kock).

3 Bevindingen

Aan de hand van verschillende internationale en nationale theoretische inzichten en visies is Directie Onderwijs tot de volgende bevindingen gekomen. Het 'onderwijs' aan het jonge kind richt zich op de ontwikkelingsprocessen en minder op de leerinhouden. Bij de focus op ontwikkelingsprocessen staan de inspanningen van het kind en niet die van de groepsleid(st)er centraal. De groepsleid(st)er kan het kind iets leren maar het kind niet ontwikkelen. Ontwikkelingsdoelen worden niet bereikt via directe instructie omdat ontwikkelingsprocessen niet op dezelfde manier te sturen zijn als leerprocessen. Kinderen ontwikkelen inzichten op hun eigen manier en tempo. Hierbij heeft de volwassene in het genoemde proces de rol van begeleider en stimulator. Indien de volwassene rekening houdt met hoe kinderen leren en zich ontwikkelen, kunnen zij kinderen helpen hun ontwikkelingskansen optimaal te benutten (Proceskwaliteit, Rixsen-Walraven).

Een pedagogisch kader biedt hierbij de richtlijnen voor het pedagogisch handelen in de kindercentra waarbij de doorgaande lijn gerealiseerd wordt wanneer de pedagogische medewerk(st)ers aansluiten bij de ontwikkeling van het kind en het kind helpen om de competenties te ontwikkelen die hij of zij nodig heeft in de volgende fase in het primair onderwijs. (Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar, Elly Singer en Loes Kleerekoper, 2009).

De groepsleid(st)ers/pedagogische begeleid(st)ers moeten daarbij zodanig onderlegd zijn dat ze weten hoe ze de ontwikkeling van het jonge kind kunnen stimuleren en hoe ze ontwikkelingsbevorderende situaties kunnen creëren en benutten. Door te werken aan ontwikkelingsdoelen werken ze aan fundamentele inzichten die de basis zijn voor het verwerven van verdere kennis en vaardigheden door het jonge kind. Jonge kinderen ontwikkelen zich dan ook het beste indien:

- * Ze veel concrete ervaringen opdoen
- * Ze betrokken bezig kunnen zijn
- * Ze zelf de activiteit als betekenisvol ervaren
- * Het spel een ruime plaats neemt in het activiteitenaanbod
- * Ontwikkelingsgebieden in samenhang aan bod komen.

De voorschoolse periode vraagt daarom van pedagogische medewerk(st)ers dat ze de ontwikkelingsfasen van de verschillende kinderen herkennen en een daarbij passende en uitdagende spel- en leeromgeving weten te creëren. Het 'onderwijs' in de voorschoolse periode dient dan ook aangeboden te worden in de vorm van een programma, afgestemd op de praktijk in de voorschoolse kinderopvang, volledig gericht op bovenstaande inzichten. De ontwikkelingsdoelen, die in dit educatief programma worden opgenomen, worden beschreven in termen van competenties. Deze competenties moeten leiden tot een goede aansluiting van de inhoud van de ontwikkelingsstimulering in de kindercentra en datgene wat er in het eerste jaar van het primair onderwijs aangeboden wordt. Ter ondersteuning van de groepsleid(st)ers zullen ontwikkelingslijnen worden uitgewerkt met de mogelijkheid van groeps- en spelsuggesties (Structurele kwaliteit, Rixsen-Walraven).

De volgende gebieden zullen een plaats in het programma krijgen. Het zijn ontwikkelingsgebieden die in de literatuur vaak genoemd worden.

- * Cognitieve ontwikkeling
- * Taal ontwikkeling
- * Sociaal-emotionele ontwikkeling
- * Morele ontwikkeling
- * Fysieke ontwikkeling

4 Advies

In dit advies moet duidelijk worden op welke wijze vanuit het onderwijs de ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) het beste gestimuleerd kan worden in de voorschoolse kinderopvang opdat de aansluiting van de voorschoolse kinderopvang op het primair onderwijs vloeiend zal verlopen. Hierbij zal er gekeken worden wat het aandeel van het onderwijs is en aan welke voorwaarden er voldaan moeten worden.

Inzichten

De kinderopvang kan een wezenlijke bijdrage leveren aan een goede en gezonde ontwikkeling van het jonge kind. Het is van groot maatschappelijk en individueel belang dat de kinderopvang zodanig ingericht wordt dat kinderen in de voorschoolse periode een kwalitatief educatief programma aangeboden wordt. De leeromgeving moet hier dan ook aan bijdragen. Door op dagelijkse basis verschillende soorten spel aan te bieden wordt de ontwikkeling van het kind door middel van spel bevorderd. De belangrijkste richtlijnen om te komen tot een op spel gebaseerde leeromgeving zijn onder andere een veilige ruimte, adequate supervisie en geschoolde groepsleiders. Hierbij is het van belang dat de standaarden voor veiligheid, kwaliteit en ratio groepsleiders-kinderen gedefinieerd worden. De kinderopvang moet een veilige basis bieden aan kinderen. Vanuit die basis kunnen kinderen namelijk hun persoonlijke en sociale competenties ontwikkelen. Daarbij nemen zij waarden en normen over en maken zij zich de cultuur van de samenleving waarin zij opgroeien eigen. Een pedagogisch kader kan hierbij niet ontbreken. Zoals eerdergenoemd in hoofdstuk 3 richt het 'onderwijs' aan het jonge kind zich op de ontwikkelingsprocessen en minder op de leerinhouden. Omdat ontwikkelingsprocessen niet op dezelfde manier te sturen zijn als leerprocessen worden ontwikkelingsdoelen niet bereikt via directe instructie. De zienswijze van Directie Onderwijs is dan ook dat een programma gericht op ontwikkelingsdoelen in de voorschoolse periode, en dus niet een curriculum met minimumdoelen, de kwalitatieve veranderingen in de inhoud van het aangeboden in de kinderopvang teweeg kan brengen. Deze veranderingen zullen er mede toe leiden dat het kind een goede startpositie voor het primair onderwijs heeft. Met een educatief programma kan, vanuit het onderwijs, de ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) dan ook het beste gestimuleerd worden.

De invulling van het educatief programma moet een samenwerkingsproject worden tussen Directie Sociale Zaken en Directie Onderwijs samen met Fundacion pa nos Muchanan en op den duur met de kindercentra. Van belang hierbij is dat de rollen en taken goed gedefinieerd worden. Directie Onderwijs zal erop moeten toezien dat de ontwikkelingsdoelen in het educatief programma, door middel van het ontwikkelen van een pedagogisch kader, aansluiten op de kerndoelen van het primair onderwijs. Ook zal de directie er op moeten toezien dat de eindtermen en kwalificaties van de opleidingen voor sociaal pedagogisch medewerk(st)er niveau 3 en 4 van Colegio EPI voldoen aan de kwaliteitsstandaarden die bepaald zullen worden in de handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang* die door de Minister van Onderwijs, Wetenschap en Duurzame Ontwikkeling zullen worden vastgesteld.

In de voornoemde handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang* kunnen dan ook de voorwaarden om een educatief programma in de voorschoolse periode in de kinderopvang aan te bieden, opgenomen worden. Hierbij kan ervoor gekozen worden om de kindercentra vrij te laten in hun keuze voor een educatief programma, zolang het programma aan deze voorwaarden voldoet.

Advies

Op basis van de bevindingen en de verkregen inzichten adviseert Directie Onderwijs om tot een educatief programma in de kinderopvang in de voorschoolse periode te komen. Samen met op het programma toegeruste kindercentra met onder andere gekwalificeerde groepsleid(st)ers zal dit bijdragen aan een gezonde en optimale ontwikkeling van het kind en zal dit zijn/haar schoolcarrière bevorderen. De komende tijd zal er dan ook aan de volgende doelstelling en de daaruit voortvloeiende acties gewerkt moeten worden om dit te kunnen bereiken.

Doelstelling:

Door middel van een kwalitatief educatief programma, gericht op ontwikkelingsdoelen, in de voorschoolse kinderopvang wordt het jonge kind optimaal gestimuleerd in zijn of haar ontwikkeling om zo succesvol het primair onderwijs in te kunnen stromen.

Acties:

1. Een kwalitatief educatief programma in de voorschoolse opvang dat aansluit op het primair onderwijs ontwikkelen.
2. Gekwalificeerde pedagogische medewerk(st)ers die bijdragen aan een gezonde en optimale ontwikkeling van het kind.
3. Zorgdragen voor de nodige randvoorwaarden om bovenstaande doelen te bereiken.

1. Een kwalitatief educatief programma

Bij het opzetten van een kwalitatief educatief programma dient er rekening gehouden te worden met bovengenoemde inzichten. Deze inzichten zijn leidend om te komen tot een raamwerk voor een educatief programma in de voorschoolse periode. Gezien het hier om het vroege leerproces van het kind in de leeftijdsgroep 0 – 4 jaar gaat, beveelt Directie Onderwijs dan ook aan om deze inzichten in beschouwing te nemen bij het vaststellen van de kwaliteitseisen in de handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang*. Hierbij is het belangrijk voor ogen te blijven houden om niet met een curriculum met standaarden te komen maar met een educatief programma dat uitgaat van ontwikkelingsstimulering.

2. Gekwalificeerde sociaal pedagogische medewerk(st)ers

Een van de belangrijkste voorwaarden is dat de kindercentra aan de hand van een pedagogisch plan werken die gebaseerd is op een pedagogisch kader. Dit brengt met zich mee dat de sociaal pedagogische medewerk(st)ers een bepaalde opleidingsniveau moeten hebben die gericht is op het werken met deze doelgroep.

3. Randvoorwaarden

Gekeken zal worden aan welke voorwaarden er voldaan moeten worden teneinde een succesvolle kwaliteitsomslag in de kinderopvang te kunnen bewerkstelligen en met welke risico's er rekening moeten worden gehouden. Er zal behalve aan een educatief programma ook aan de leeromgeving en de bijbehorende randvoorwaarden, te weten personeel, middelen, organisatie en kwaliteitszorg, gewerkt moeten worden.

Voorwaarden en risico's

Professionalisering:

- Het beroepsprofiel van de sociaal pedagogische medewerkers moet herzien worden om te kijken of het voldoet aan de kwaliteitseisen die opgesteld zullen worden in de handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang*.

- De bestaande opleidingen voor sociaal pedagogische medewerk(st)ers op niveau 3 en 4 moeten dan ook geëvalueerd worden en eventueel aangepast worden om te voldoen aan het beroepsprofiel en de praktijk.
- En aan het huidige personeel in de kinderopvang moet, indien ze niet aan de opleidingseisen voldoen, de mogelijkheid aangeboden worden tot om- en bijscholing via maatwerk-trajecten op basis van EVC-procedures.

Middelen:

Het verbeteren van de kwaliteit van de kinderopvang brengt kosten met zich mee. Uitgezocht moet worden wat deze kosten zijn en wie deze zullen dragen. Het is aan te bevelen om een raming van de kosten voor de kindercentra, ouders, werkgevers en de overheid te maken om zo een beeld te krijgen van de financiële implicaties van het uitvoeren van de Landsverordening kinderopvang. Het uitvoeren van de Landsverordening kinderopvang brengt dan ook extra kosten met zich mee om zo de vereiste kwaliteitstandaarden te kunnen garanderen. Naast de extra kosten voor het om- en bijscholen van het bestaande personeel, moet er ook gedacht worden aan extra kosten voor de bij de functie passende beloning, de inrichting van de kindercentra, het ontwikkelen van een pedagogisch plan, het eventueel aannemen van een sociaal pedagogisch medewerk(st)er op HBO-niveau en het houden en handhaven van toezicht.

Organisatie:

Door afstemming op programmatisch, organisatorisch, pedagogisch en didactisch niveau door de kinderopvang en het primair onderwijs kan een doorgaande lijn voor het kind bereikt worden waardoor de aansluiting van de voorschoolse periode op de primair onderwijsperiode soepel kan verlopen. Een voorlichtingscampagne kan bijdragen aan het tot stand brengen van een doorgaande lijn en het belang van de voorschoolse ontwikkeling onder de aandacht brengen van de gemeenschap.

Kwaliteitszorg:

De kindercentra dienen hun organisatie zodanig in te richten dat ze een systeem van kwaliteitszorg hanteren om zo te kunnen voldoen aan de kwaliteitsstandaarden die vastgelegd zullen worden in de handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang*. Van belang is ook dat de diensten Inspectie van het Onderwijs en Inspectie van Volksgezondheid actuele toezichtkaders hebben.

Risico's:

De risico's dat het invoeren van de kwaliteitsstandaarden met zich meebrengt is dat de minderbedeelde huishoudens geen opvang meer kunnen betalen voor hun kinderen, dat er kindercentra zullen sluiten en dat er kindercentra 'onder de radar' gaan werken en dus goedkoper werken doordat ze niet aan de kwaliteitseisen voldoen, hetgeen niet in het belang van het kind is. Bovenstaande vereist acties van de overheid in de vorm van het creëren van een sociale schaal zoals Bureau Tramerdia die kent, waarbij de overheid de kindercentra subsidieert. Ook kan er gedacht worden aan het wettelijk verplichten van de werkgevers om een bijdrage te leveren in de kosten van het opvangen van de doelgroep. Gedacht kan worden aan de "Driehoek rondom het kind systeem" waarbij de driehoek bestaande uit de ouders, de werkgevers en de overheid samen werken in het belang van het kind. (Adviesrapport "Op zoek naar opvang...", Fundacion pa nos Muchanan, 2008).

5 Aanbevelingen

Op de vraag *Hoe kan er vanuit het onderwijs de ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) het beste gestimuleerd worden opdat de aansluiting van de voorschoolse kinderopvang op het primair onderwijs vloeiend zal verlopen?* is aan de hand van de bevindingen beschreven in hoofdstuk 3, tot de volgende aanbevelingen gekomen.

De ontwikkeling van het jonge kind (0-4 jaar) kan vanuit het onderwijs het beste gestimuleerd worden door middel van een educatief programma gericht op ontwikkelingsdoelen in de voorschoolse periode, en dus niet met een curriculum met minimumdoelen. Een educatief programma kan de nodige kwalitatieve veranderingen op programmatische niveau in de kinderopvang teweeg brengen en zal er mede toe leiden dat het kind een goede startpositie voor het primair onderwijs heeft.

Om een dergelijk programma succesvol te introduceren in de voorschoolse kinderopvang zullen de kwaliteitseisen, die vastgesteld zullen worden in de handleiding *kwaliteitseisen kinderopvang*, gebaseerd moeten zijn op de inzichten met betrekking tot het stimuleren van de ontwikkeling van het jonge kind.

Om een dergelijk programma aan te kunnen bieden dienen de kindercentra aan de fysieke, personele en beleidsmatige randvoorwaarden te voldoen. Een pedagogisch kader kan hierbij niet ontbreken. Met andere woorden: de kindercentra dienen een pedagogisch plan en gekwalificeerd personeel te hebben, moeten afstemming op programmatische niveau bereiken door de inhoud van de ontwikkelingsstimulering aan te laten sluiten op het aangeboden in het primair onderwijs, moeten afstemming op organisatorische niveau (goede startpositie primair onderwijs) bereiken door met eenzelfde focus de ontwikkeling te monitoren en moeten afstemming bereiken met het onderwijs en ouders op pedagogisch en didactisch niveau.

Het programma alleen garandeert geen succes en daarom wordt er ten sterkste aanbevolen dat de overheid de nodige financiële impulsen verzorgt om de beoogde kwaliteitsomslag in de voorschoolse kinderopvang werkelijkheid te maken. Over de sociaal-economische impact van een kwalitatieve voorschoolse periode is bekend dat bij financiële injecties van de overheid de doelgroep een enorm economisch rendement zal opleveren door minder kosten later in de gezondheidszorg, justitie (criminaliteit) en onderwijs (schooluitval).

Verder is het ten sterkste aan te bevelen om de volgende onderzoeken te laten doen zodat de kwaliteitsstandaarden voor het nationale raamwerk voor educatieve programma's bepaald kunnen worden:

- Een onderzoek naar de aansluiting tussen de kinderopvang en het primair onderwijs.
- Een kwaliteitsonderzoek naar de ontwikkelingsstimulerende inhoud van het aanbod van de huidige kinderopvang.
- Een behoefteonderzoek dat kan helpen om tot een educatief programma te komen dat past in de huidige doorlopende leerlijn waar de gemeenschap, WGK, kindercentra, de opleidingsinstituten bij betrokken worden.
- Een onderzoek naar hoeverre het huidige beroepsprofiel van de sociaal pedagogische medewerk(st)er aangepast moet worden aan de nieuwe kwaliteitsstandaarden.
- Een onderzoek naar welke financiële impulsen wenselijk zijn vanuit de overheid, te denken valt aan een sociale schaal zoals Bureau Tramerdia hanteert en een wettelijk kader om de werkgever te verplichten bij te dragen aan de kinderopvang, door middel van te reserveren kindplaatsen in een kindercentrum of door een geldelijke bijdrage te leveren aan het kindcentrum die de ouders hebben gekozen.
- Een behoefteonderzoek naar het aanbieden van medische kinderopvang.

Tot slot, niettegenstaande dat de verzorging en opvoeding van het kind in de voorschoolse leeftijd primair de taak van de ouders is, wordt het mogelijk door vroegtijdige stimulering en vroegtijdige identificatie in de kinderopvang, meer bemoeienis van de overheid en nauwere samenwerking tussen ouders, overheid en werkgevers, om optimale en gelijkwaardige ontwikkelingsmogelijkheden aan ieder kind te bieden. Dit alles zal ertoe moeten leiden dat het jonge kind een goede startpositie voor het primair onderwijs heeft en dat hij/zij daarmee de eerste stap op weg naar levenslang leren neemt.

6 Stappenplan

Om te komen tot het realiseren van de doelstelling met de daarbij behorende acties dienen de volgende stappen genomen te worden:

1. Adviesnota ter goedkeuring voorgelegd aan MinOWDO
2. Na goedkeuring worden de onderzoeken uitgevoerd
3. Consultatierondes met de belanghebbende/actoren op operationeel niveau
4. Opzetten van raamwerk
5. Plan van Aanpak wordt opgesteld
6. Deelbeleid wordt geformuleerd op de volgende gebieden:
 - Zorgstructuur
 - Herziening beroepsprofiel
 - Professionalisering
 - Educatief programma
 - Kwaliteitsborging
 - Communicatie/voorlichtingscampagne
 - Financiering, bekostigings-stelsel
7. Implementeren deelbeleid

Literatuurlijst

Centraal Bureau Statistiek, *“Quarterly Demographic Bulletin”*, 24-05-2017

Fundacion Pa Nos Muchanan, 2008, *Adviesrapport: Op zoek naar opvang, een onderzoek naar motivatie van ouders/verzorgers bij keuze kinderopvang Aruba*

Meij, H., Nederlands Jeugdinstituut, 2011, *De basis van opvoeding en ontwikkeling*

Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK)

Jeugdbeleid, *‘Generation of leaders, Integraal Jeugdbeleid 2015-2020’*

Kock, R.L., 2014, *Scriptie Kwaliteit Kinderopvang op Aruba. Visies van Sleutelfiguren*

Nationaal Integraal Strategisch Plan, *‘Nos Aruba 2025’*

Nationaal Onderwijsplan, *‘The Learner 2007-2017’*

Ontwerp-Landsverordening kinderopvang

Ontwerp-Landsverordening kinderopvang, *Memorie van Toelichting*

Riksen-Walraven, M., 2004, Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: doelstellingen en kwaliteitscriteria

Singer, E. & Kleerekoper, L., 2009, *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*

Staatsregeling Aruba

UNESCO, *Early Childhood Care and Education*

United Nations, *2030 Agenda for Sustainable Development*

Website *Fundacion Pa Nos Muchanan*, www.fpmn.aw

Website *Nederlands Jeugdinstituut*, www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Werken-aan-kwaliteit-van-kinderopvang-en-peuterspeelzaalwerk